

הלכות שבת סימן שלד

סעודה אחת. ב' דונקא בני הבית (ג) שהדלקה בו לא יצילו יותר משום דאיכא (ב) למחש שמתוך שטרודים בהצלה ישפחו השבת ויכבו, אבל בתים (ד) הקרובים ויראים שפגיע להם הדלקה יכולים להציל כל מה שירצו: ב (ה) *יגיש מתיירים (ו) (ז) לטלטל מעות ודברים המקצים כדי להצילם מפני הדלקה או מאנשים הבאים לגלם, (ז) *דבמקום פסידא אין לחש לאסור מקצה, (א) יגיש אוסרים. ואפלו לומר לאינו יהודי לטלטל סחורה הנפסקת מחמת גשמים (ח) יגיש מי שאוסר (ט) ועין לעיל סימן שז סעיף יט: ג (י) י'הציל (ז) פת נקנה לא יציל (יא) פת הךרעה (פרוש, פת שנטל

ב תוספות ורא"ש והר"ן בשם רמב"ם פסקים ג תוספות וטור בשם בעל התרומה וכן כתב הר"ן ד טור לדעתו וכן כתב הט"ם והג"ד בפרק ו' בשם רמב"ם ורש"י"א ב"ח יוסף ממשמעות דברי רש"י א שם ברוחא

באר היטב
 בהמתירין, ומ"מ נ"ל דונקא מפני הלסטים או מפני הדלקה החיה, והדבר בהול ומשינן שיקבא לירי אסורא דאורייתא, אבל אם ירדו גשמים על הסחורה המקצה אסור לכ"ע לטלטל ע"י ישנאל, וכ"מ סימן שח ס"ו, מ"א, ע"ש: (ז) פת. נ"ל דאפלו הציל הוא פת הרבה ושאים בגי' ביהו להציל כל אהר מוון ג' סעודות, דלכל חד התירו להציל

(ב) למחש. כאן אסרין ההתר משום שלא יעשה כבוד, ולעיל סימן שא אגו מתיירין אסור גבי טלטול המת משום דאי לא שרית לה אסור טלטול יבוא לכבות כיון שהקול על מתו? כבר כתבוהו התוספות בפרק פניה דף מד, ע"ש. ועין ט"ז: (צ) לטלטל. דונקא בבית אחר, כמ"ש ס"א, ב"ח: (ג) יגיש אוסרים. והפ"ח הכריע

באור הלכה
 לשתיה, כמו שכתב סימן שכך סעיף ו, אך עין אינו שרי רק לצורך ג' סעודות, עין שם: * יגיש מתיירים וכו'. עין במשנה ברורה. ובאל"ה רבה ממה שהביא בשם האסור והתר משמע דאף בבית שבו הדלקה שרי גס"פ להציל כל דבר אפלו מעות, ועל-בדרך דסביבא להו פסקת מהר"א, והעתיקו בט"ו, דבדבר שחשוב אצל האדם מאד כגון מעות יש לחש להפך דאי לא נתייר לו להצילם יבוא לכבות הדלקה. אבל בנשמת-אדם הארץ בענין זה והרעה דגם בעל התרומות גופא שהוא מקל אין מקל כלל בבית שבו הדלקה, וגם בפרי-מגדים ע"ס על דברי האסור והתר ברורה ע"ין, ומפל מקום לא נחלל למחות ביד המקלין אחרי שגם הש"י מצדד שן אף שאין מקור לזה: * דבמקום וכו' לאסור מקצה. מדברי מהר"ם שהבאתי במשנה ברורה משמע לכאורה דאף לאסור פרמלית אין לחש אז, אבל מדברי ספר התרומה המובא בבית-יוסף וכן ממה שהובא בר"ן פרק מי שהחשיך מוכח בהדיא דלא שרין זה כי אם לתצר המערכת, וכן מדברי הש"י ומגן אברהם לעיל בסימן שא סעיף לג משמע דלא שרין להוציא חוץ לערוב כי אם

הב"ח כתב, דאם הוא לאתר חצות, אפלו אם עדין לא אכל אין מציל כי אם מזון סעודה אחת, ובפרי-מגדים מפקפק בזה: (ג) שהדלקה בו. רוצה לומר, ועל-כן ודאי בהול, ואי שרית לה אתי לכבויה. והנה כאן אסרין להציל כדי שלא יכבה, וגבי מת מתיירין להציל כדי שלא יכבה, כמו שכתב ריש סימן שיא? פתבו בה תוספות, דבמת אדם בהול עליו ט"פ, ולכך הוצרכו להתיר כדי שלא יכבה במזיד, אבל כאן דאין אדם בהול כל-כך, ואפלו לא יבא נתייר לו לא יבוא לכבות במזיד, ואם נתייר לו חישקן שמא מתוך סתרה ישפח ויכבה את הדלקה: (ד) הקרובים. שאינם בהולים כל-כך, ויעין בספר גנר-ישנאל שהביא בשם שלחן-עצמי ששים שכתב, דלפי מה שכתבאר לקמן בסעיף כו בהג"ה, דבזמן הנה שאגו שריוין בין האינים יהודים יגיש חשש ספנת נפשית דמתר לכבות, ממילא מתירין אפלו באותו בית שהדלקה שם להציל אכליך פמה שירצו, והוא הדין דברים המקצים, וכמו שהדין בבית השכנים, כיון דאין לגוד שמתוך שיהיה בהול יבוא לכבות, דהרי בזמן הנה מתר לכבות; ואין זה מכתח, (ב) דאפשר שמתוך בהילותו יבוא לירי שאר מלאכות, להוציא ברשות-הרבים וכדומה, וכענין שאמרו שם בגמרא ק"ו עמוד ב גבי נשברה לו חבית בראש גגו, עין שם, ומפל מקום אין למחות ביד המקלין, דלדעת הש"י המובא בסעיף-קטן ב משמע גס"פן דבהצלת מעות מתר לדעת בעל התרומה אם אין עובר על-ידיה אסור דאורייתא, וכן ב'אסור והתר, אף דבנשמת-אדם מפקפק מאד על דבריו, עין שם. וכתב הס"י אדם: ואפשר דלפי זה (ג) גם אחרים חוץ מבעל-הבית ואשתו וכוני מהבית שהדלקה בו שהם בהולים, אבל אנשים אחרים שאינם בהולים כל-כך מתר להם להציל בשבילו, ואפלו מעות, דאין בו אלא אסור מקצה ונהיגו נדעת הישר-מתיירין שהובא בסמוך, אבל אסור לטלטל בשבילו לכרמלית, עד כאן לשונו: ב (ה) יגיש מתיירים. הינו דונקא (ג) בבית אחר שאינם בהולים, ולא בבית הדלקה, וכו' בסעיף א: (ו) לטלטל וכו'. טעמם, דלמדו מהא דהתירו למי שהחשיך בדרך ההוליה פיסו פחות מד' אמות כדי שלא יעשה אסור חמור ממנו ויוליף אותם להדיא, הוא הדין נמי בכאן התירו אסור לטלטל מקצה, כדי שלא יבוא לכבות הדלקה, וגם גבי אנשים התירו כדי שלא יבוא להוציא אותם לרשות-הרבים להדיא. וטעם האוסרים, דסביבא להו דונקא במי שהחשיך בדרך הוא שהתירו לו כדי שלא יעשה אסורא רבה, אבל באנשים ליכא למחש למידי, דלהוצאה ליכא למחש, שנדאי לא יוציאנה מפני האנשים, שמתירא להראות להם, וגם גבי דלקה ליכא למחש לשמא יכבה, כיון שהדלקה עדין בבית אחרים ואינו בהול עליהם טובא, כמו שכתב סעיף א. ועין בס"פ שהקריע בהמתירין והעתיקו פמה אחרונים את דבריו, משום דאיכא למחש כיון דאין אדם מעמיד עצמו על מונו, אי לא נתייר לו יחשב בעצמו בין כך ובין כך אני עושה אסור, ואתי' להטמנים בפרקע על-ידי חפירה ויעשה אסור דאורייתא. ואיתא בספר מהר"ל בשם מהר"ש, והביאו באל"ה רבה, דבשעת העצם שמתיראין שהאנשים יבואו ויחטפו את אשר לו, מתר לישאל לטלטל מעותיו ואפלו מחוץ לערוב, עין שם. ועין לעיל בסימן שא סעיף לג בהג"ה ויבט"ו ובמגן-אברהם ופרי-מגדים שם, דאין מתר כי אם בשושאן שלא בדרך הוצאה, דהיגו בין בגדו לבשרו וכי האי גונא: (ז) דבמקום פסידא וכו'. וכל זה דונקא מפני הדלקה או הלסטים, שבהול הרבה, אבל אם ירדו גשמים על סחורה המקצה, ודאי אסור לטלטל על-ידי ישנאל וכ"מ מ"א ותו"ש וכן משמע בהג"ה: (ח) יש מי שאוסר. הוא דעת הרש"י"א. ועין לעיל בסימן שז סעיף ה, סתם שם המחבר בדעה הראשונה ששנאה בסתמא במקום שיש הפסד גדול: (ט) ועין לעיל סימן שז סעיף יט. הינו, דשם סתם המחבר בדעה הראשונה דמתר לומר כל המציל אינו מפקיד, אף-על-פי שמתמלא מבין האיני-יהודי: ג (י) י'הציל פת. ואפלו הציל הוא פת הרבה, ושאים בגי' ביהו גס"פן להציל כל אהר מוון שלש סעודות אף שכולים לאכל משלו, דלכל חד התירו להציל שלש סעודות, וכן כתב הרב בית-יוסף דאפלו יש לו מה יאכל רשאי להציל מ"א, וכן אפלו מתענה בשבת תענית-חלום רשאי להציל, דלא חלקו חז"ל: [ת"ש]: (יא) פת הךרעה.

שער הציור
 (ב) דכן אגו מכרחין לומר לדעת בעל התרומה המובא בשלחן-ערוך סעיף יא דמה שנקט הגמרא דלקא אתי לכבויה הוא לאו דונקא, וכמו שכתב הב"ח שם, עין שם: (ג) ומה דאיתא לקמן בסעיף ט דאומר לאחרים בואו ונצילו לכם כל אהר מוון שלש סעודות דונקא, וכמו שכתב המגן-אברהם שם, הינו משום דבעת הצלה הם מצילין כל אחד לעצמן ולכך שיהי גם בהם השעם שהוא בהול להציל, מה שאין כן כשמצילין בשביל בעל-הבית, והוה שדוקק חסי-אדם וכתב להציל בשבילו: (ג) ב"ח ומגן-אברהם, וכן הוכיח בנשמת-אדם

(ב) דכן אגו מכרחין לומר לדעת בעל התרומה המובא בשלחן-ערוך סעיף יא דמה שנקט הגמרא דלקא אתי לכבויה הוא לאו דונקא, וכמו שכתב הב"ח שם, עין שם: (ג) ומה דאיתא לקמן בסעיף ט דאומר לאחרים בואו ונצילו לכם כל אהר מוון שלש סעודות דונקא, וכמו שכתב המגן-אברהם שם, הינו משום דבעת הצלה הם מצילין כל אחד לעצמן ולכך שיהי גם בהם השעם שהוא בהול להציל, מה שאין כן כשמצילין בשביל בעל-הבית, והוה שדוקק חסי-אדם וכתב להציל בשבילו: (ג) ב"ח ומגן-אברהם, וכן הוכיח בנשמת-אדם

הלכות שבת סימן שלד

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ובשחרית]

אך יין אינו שרי רק לצדף ג' סעודות⁽⁸⁾.

[טעם האוסרים⁽¹¹⁾ וכו', וְאֵתִי הֶטְמִינָם בְּקִרְקַע עַל־יְדֵי חֲפִינָה וְנִעֲשָׂה אֶסוּר דְּאוֹרֵיחָא⁽¹²⁾].

9) ולטלטל מוקצה לצורך הצלת חפץ אחר מהדליקה, דעת הגרש"ז אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שמותר, כמבואר להלן (ס"ק ג) לגבי פריסת עור לח של גדי לפי הדעות שהוא מוקצה. והסתפק הגרש"ז אויערבך (שם) אם מלבד טלטול המוקצה לצורך זה מותר גם להשתמש בו [ושורש הספק, האם פריסת עור הגדי נחשבת כהשתמשות בו].

[משנ"ב ס"ק ב]

אין מציל כי אם מזון סעודה אַחַת⁽⁴⁾.

10) אמנם לגבי המוצא ארנק בשבת וירא שמא יקדמנו אחר לזכות בו, כתב לעיל (סי' רסו ס"ק לח) שאף אם לא יעביר את הארנק ד' אמות ברשות הרבים, מ"מ אסור ליטלו משום שהוא מוקצה. ובטעם הדבר ביאר (שם), שאינו נחשב הפסד להתיר את טלטול המוקצה, שהרי עדיין לא זכה בארנק [ומ"מ אם עבר והגביהו, מבואר בביה"ל שם (סי"ג ד"ה מצא) שאין בזה איסור טלטול מוקצה].

[משנ"ב ס"ק ג]

וְאֶפְלוּ אִם לֹא נִתְּיָר לֹו לֹא יְבֹא לְכַבּוֹת בְּמִיד⁽⁶⁾.

11) ובאופן שעשוי האדם לעמוד על ממונו כנגד האנסים, משום שמשער שיצליח לגבור עליהם, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פליה ס"ק ג אות ז) שלכל הדעות מותר לטלטל את המעות כדי להחביאן, שמאחר שראשי יהיה להרוג את האנסים כדין י'הבא במחמת, אם כן ודאי שהתירו חכמים לטלטל את המעות כדי להימנע מאיסור דאורייתא בהריגת האנסים.

12) ואף בזמנינו שאין אנשים רגילים להטמין מעות בקרקע, דעת הגר"נ קרליץ (שם אות ו) שמ"מ יש חשש שמא יעשה מלאכה אחרת, ולכן יש להתיר לטלטל את המעות כדי להצילן.

[משנ"ב ס"ק ז]

מְפִינֵי הַדְּלָקָה או הֶלְקָטִים, שְׁפָהוּל הֶרְבֵּה⁽¹³⁾.

13) ולענין נר שכבה, שכתב לעיל (סי' רעט ס"ק א) בשם הפמ"ג שם (א"א ס"ק א) שמותר לטלטלו אם ירא שמא נכרי יכה אותו או מחמת שאר הפסד ממון, הוסיף בזה בשעה"צ שם (ס"ק ג) שמ"מ הניח הפמ"ג את הדבר בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק ח]

דְּנִקָּא בְּמִקּוּם שְׂיֵשׁ הַפֶּסֶד גְּדוֹל⁽¹⁴⁾.

14) וכן לגבי שליחת איגרת בשבת, כתב לעיל (סי' רמו ס"ק יח) שבמקום הפסד גדול יש להקל לשולחה על ידי נכרי, משום שהותר איסור שבות דשבות במקום הפסד גדול.

וכשהצלת הממון כרוכה באיסור דאורייתא, כתב לעיל (סי' שו ס"ק סח) שלא הותר אלא לקרוא לנכרי ולומר לו י'כל המציל אינו מפסיד, אף שיודע שהנכרי יציל את הממון על ידי מלאכה דאורייתא, אבל אסור לצוות על כך להודיא. וכן לגבי חבית של יין שנתרועעה [ותיקן החבית הרי אסור מדאורייתא], כתב להלן (ס"ק עא) שמותר לקרוא לנכרי, וכשיבוא מותר לומר י'כל המתקן אינו מפסיד.

[משנ"ב ס"ק י]

מִתְעַנְנָה בְּשֶׁפֶת תַּעֲנִית־חֵלוֹם נְשָׂאֵי הַצֵּיִל, דְּלֹא חִלְקוּ חַוִּי⁽¹⁵⁾.

15) וכעין זה לענין חולה או זקן, כתב להלן (ס"ק טו) שלא חילקו חכמים בהיתר להציל שיעור ג' סעודות.

[משנ"ב ס"ק יא]

פֶּת הַדְּרָאָה⁽¹⁶⁾.

16) בסוגרים שבשוע נכתב שהיא פת טובין, והמשנ"ב לקמן כתב (סי' תקו ס"ק לו) שפת הדראה היינו פת קיבר.

3) ולענין הצלת מזון ג' סעודות מחבית שנשברה, כתב במשנ"ב לקמן (סי' שלה ס"ק ב) שבמקום שהיין מצוי ורגילים לשתותו בכל היום, מותר להציל ממנו אף יותר ממה ששותים בג' הסעודות, כיון שאין קבע לשתיה.

4) שלדעת הבי"ח אחרי חצות שוב אינו יוצא ידי חובת סעודה שניה של שבת, שכבר עבר זמנה.

5) ואף עשיר מופלג שנפלה בשבת אש ברכושו, וצערו גדול מאד שכל רכושו נשרף לעיניו, כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ז ענף ה אות ג) שאף שהכיבוי אינו אלא מלאכה שאינה צריכה לגופה, מ"מ אסור לו לכבות את האש, ואף שמחמת השריפה יהפך מעשיר מופלג לעני המחזור על הפתחים, וגם יש חשש שבעלי חובות יציקו לו וילבינו פניו שלא כדין, ואף שמצינו שמחמת צער הגוף התירו חז"ל לפעמים איסורים דרבנן, ויתכן שיחלה האיש מרוב צער וימות, מ"מ המצטער מחמת איבוד ממון, נחשב כאילו הוא ממיית את עצמו ולא מת מחמת האש. [אמנם בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' קעד סוף ענף א) משמע שכשיש חשש שימות אדם מרוב צער, נדון הדבר כפיקוח נפש].

אמנם התקשה הגרש"ז אויערבך (שש"כ פמ"א הע' ח), שאף שנאסר על בעל הבית עצמו להציל מהדליקה, משום שחייב הוא לבטוח בה' ולא לדאוג על איבוד ממונו, מ"מ ראוי היה שלא יאסר על אחרים להציל מחשש שמא לא יעמוד בנסיון, וכן צריך היה בעל הבית עצמו לחשוש שמא אשתו ובניו לא יעמדו בנסיון ויחלו מחמת זה, כשם שהתירו לצורך חולה ויולדת איסורים דרבנן, ובמקרים מסוימים גם מותר לעבור לשם כך על איסורים דאורייתא.

[משנ"ב ס"ק ז]

שְׂאֵינָם בְּהוֹלִים כְּל־כְּפָה⁽⁶⁾ וכו', גְּפִי נִשְׁבְּרָה לֹו חֲבִית בְּרֵאשׁ גָּגוּ, עֵצֵן שְׁסֵם⁽⁷⁾ וכו', מְתָר לָהֶם לְהַצִּיל בְּשִׁבְלֹו, וְאֶפְלוּ מְעוֹת⁽⁸⁾.

6) ובנין משותף שיש בו כמה דירות, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני ח"ב פליה ס"ק ג אות יב) שאף שיש דליקה רק בדירה אחת, מ"מ לענין הצלת ממון נחשב כל הבנין כבית שהדליקה בו, ואסור לבני הבנין להציל יותר ממזון ג' סעודות.

7) ושם התבאר בגמרא, שאף שהצלת המשקין לתוך כלי היא פעולה המותרת בשבת, מ"מ גזרו חז"ל שמא יביא כלי לצורך ההצלה דרך רשות הרבים.

8) בדברי החיי אדם (ח"ב כלל מה סי') מתבאר, שבמקום הפסד יש להתיר טלטול מוקצה, גם אם אין חשש שמא לולא זה יעבור על איסור חמור. ועל פי זה, דעת הגרש"ז אויערבך (שש"כ פכ"ז הע' קנב, ושם מובא שכך הורה החו"א) לענין חלב שנחלב בשבת בדרכים המותרות [כגון על ידי נכרי או על ידי מכונה אוטומטית], שאף שהחלב נחשב מוקצה, מ"מ אפשר להקל ולטלטלו למחלבה כדי שישמר שם.

[משנ"ב ס"ק י]

הַתִּירוּ אֶסוּר טְלַטוּל מִקְצָה⁽⁹⁾ כְּדִי שְׁלֹא יְבֹא לְכַבּוֹת הַדְּלָקָה⁽¹⁰⁾ וכו',

